

POSUDEK na diplomovou práci Jitky Š a f r a t o v é „*Aktivní procesy v oblasti pojmenování profesí z aspektu genderové lingvistiky v porovnání ruštiny a češtiny*“

Autorka se ve své diplomové práci věnuje aktuální problematice z oblasti obohacování slovní zásoby ruštiny (v porovnání s češtinou) prostřednictvím přechylování. Analýza zkoumaného materiálu se odvíjí na pozadí genderové lingvistiky.

Ve druhé kapitole Jitka Šafratová definuje stěžejní pojmy jako je **kodifikace, norma a úzus**, a to nejen z hlediska jejich obecného obsahu, ale i z pohledu jejich vývoje jak v rámci české, tak i ruské lingvistické tradice. Přínosný je zejména aspekt zkoumání, kdy do popředí vystupuje „praktické“ hledisko: („Kodifikační příručky“; „Vztah normy a médií“, s.24n).

V dalších kapitolách (3. a 4.) se autorka zabývá již konkrétně dílčími otázkami vývoje slovní zásoby v ruštině i v češtině a zejména současnými tendencemi ve vývoji právě pojmenování vznikajících na základě přechylování. Její zájem o „...tendence v jazyce“, s.33n je nesporně velmi přínosný, neboť tyto otázky se dotýkají samotné podstaty jazyka a jeho komunikační funkce. Otázkou však zůstává, v jakém časoprostorovém horizontu můžeme seriózně uvažovat o prokázaných tendencích ve vývoji, o jejich reálnosti a životaschopnosti. Autorka zde cituje Krongauze, který se domnívá, že „...**rychlé změny**, k nimž v jazyce dochází, mohou společností doslova otrást.“ **Není to spíše naopak?** - že rovněž zmiňovaný aspekt vývoje lidského poznání může zásadně měnit směřování vývoje jazyka, že může podstatně ovlivňovat všechny roviny jazyka (nejen rovinu lexikální!), že může být příčinou bouřlivého až překotného rozvoje nebo může rovněž vyvolat stagnaci v některých oblastech? Sem spadá i **otázka „módy“** v jazyce (s.38): podle autorky určité trendy v jazyce náhle přicházejí a „*většinou*“ také tak náhle odcházejí- lze to takto odhadovat? A s jakou pravděpodobností? Je zřejmé, že jazyk je velmi citlivý nástroj, který odráží mnohé vnitřní i vnější skutečnosti a svým způsobem na ně reaguje. Je to živý organismus se svým vlastním jazykovým vědomím, vlastními zákonitostmi, organismus, který se řídí principem homeostáze, na jehož základě vzniká a funguje relativně konstantní a vyvážené vnitřní prostředí. Lze jistě v diachronních souvislostech odhadovat působení některých obecných zákonitostí, ale **lze takto zobecnit všechny specifické vlivy v pohledu synchronním?** Z tohoto hlediska se nám může jevit jako zcela patřičná i zmiňovaná „lavina neologismů“ (s.54), která si toto označení zaslouží snad jen z hlediska kvantity.

Nesmírně přínosné jsou poznatky 5. kapitoly „Nové profese na trhu práce“, kde autorka shromáždila hojný materiál pojmenování profesí (v ruštině i v češtině), která vykazují zajímavé vývojové tendence v souvislosti s přechylováním. Jedná se rovněž i o velmi zajímavé vztahy rusko-české, kde mnohdy nenalzáme jednotné principy ekvivalentace.

A zde se podle mého názoru nabízelo **více možností interpretace materiálu**, než jak jej autorka využila. Zajímavé by bylo zamyslet se hlouběji nad samotnými principy přechylování

zkoumaných anglicizmů, nad způsoby zpracovávání slovníkových hesel (a právě z hlediska gramatického rodu („avtomojščica“... „rabotnik“). Adekvátní tendence lze pozorovat i v českém materiálu („saunerka“.. . ten, kdo...). Lze se skutečně domnívat, že se v současné době v mnoha případech jedná o pouhý **profesní žargon**? (s.79). Tyto dílčí otázky se pravděpodobně vztahují k hlubším psycho – sociálním faktorům, jako je potřeba prestižnosti, tendence k zastírání nepříznivých skutečností, tíhnutí k životu v líbivé virtuální realitě – což vše nemůže nenacházet odraz v jazyce , viz. vize pojmenování typu „kosmetička podlahových krytin“ namísto „uklízečka“... Jistou útěchou nám může být pohled na mluvčí – nositele jazyka, kteří mohou být i jeho aktivními tvůrci... Vždyť pokud lidské vědomí neuchopí a určitým způsobem nevyjádří některé skutečnosti, tyto skutečnosti jako by nebyly... Je tedy na každém mluvčím, co a jak si ze současné reality „přivlastní“ ...

Předkládaná diplomová práce je svým tématem velmi aktuální, přináší mnoho nových poznatků na základě analyzovaného materiálu. Autorka prokázala velmi dobrou orientaci v prostudované literatuře, jejíž závěry vhodně začlenila do své práce.

Práce se rovněž vyznačuje velmi dobrou technickou úrovní.

Práci Jitky Š a f r a t o v é doporučuji k obhajobě a navrhuji známku „v ý b o r n ě“.

V Praze 13.5.2013

PhDr. Jitka Š t i e s s o v á, CSc